

О.В. Трейтяк, аспірант
Чернігівський національний технологічний університет

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ПРОЯВИ ФІНАНСІАЛІЗАЦІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК В УКРАЇНІ

В статті було проаналізовано вплив розвитку фінансіалізації на економічне зростання таких країн США, Польщі та Китайської Народної Республіки. На прикладі України більш детально розглянуто вплив фінансіалізації на становлення соціально-економічного зростання регіонів та доведено суперечливий вплив на різні сегменти діяльності економіки.

Проаналізовано вплив фінансіалізації на коливання дохідності населення в різних сферах, а також вплив на прибутковість підприємств та фінансових установ.

Ключові слова: *фінансіалізація, антогістичні відносини, дисбаланс, регіон, фінансові інструменти, фінансові інновації.*

Постановка проблеми: В умовах загострення кризових явищ в економіці стає вагомим рушієм у відновленні стабільного розвитку країни та її регіонів. Проте з розвитком фінансового сектору сповільнюються темпи зростання з одночасним загостренням ситуацій на ринку праці, посилюється контрафракційні відносини між секторальними сферами, зростає асиметричність розвитку регіонів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій: Вивченню суперечливості впливу процесу фінансіалізації на економіку присвячено чимало наукових праць більшість з них належать зарубіжними вченим таким як: Бартлетт Б., Гринвуд Р., Епштейн А., Кріпнер Г., Орхангази О. та ін.

Серед вітчизняних вчених цією проблематикою вчені займаються відносно не давно, проте становлення та нарощування доміантної переваги фінансового сектору над реальним, котрий розпочався в США та Європі, в умовах глобалізації набуває поширення і в нашій країні. Серед вітчизняних вчених можна відмітити: Корнєєва М., Лук'янова В., Лютого І., Морозова Д. та ін.

Виділення раніше невирішених питань: Значна кількість науковців присвятила свої праці вивченню впливу процесу фінансіалізації на макрорівні та вказували можливі стратегічні рішення саме з боку загальнодержавних позицій, не зачіпаючи при цьому регіональний аспект

проблем. Проте регіон як частина національного економічного простору може істотно вплинути на сталий розвиток країни і саме від правильно сформульованої парадигми перед регіонального розвитку через фінансіалізацію можливо досягти позитивної модернізації просторових продуктивних сил.

Мета статті: є дослідження глобалізаційних впливів фінансіалізації на регіональний розвиток в Україні.

Виклад основного матеріалу: Процес фінансіалізація в транзитній економіці займає провідне місце у процесі залучення інвестицій у реальний сектор, створюванні нових робочих місць та зменшування асиметричності розвитку регіонів.

Фінансовий сектор вносить вагомий внесок в економічне зростання, але після певного етапу воно стає негативним і починає конкурувати з іншими секторами за обмежені ресурси, включаючи кваліфіковані людські ресурси[1].

Досліджуючи вплив розвитку фінансіалізації економіки в США, Польщі, Словаччині, Китаю та Україні, було доведено, що не урегульованість впливу фінансіалізації на економіку сповільнює темпи економічного розвитку країни.

В США у 2015 р. частка фінансового сектору у ВВП досягла 64 %. Відмітимо, що фінансіалізація економіки зростає, але вже помітно її згубний вплив на розвиток економіки, так ВВП за ці роки суттєво не змінилося порівнюючи з 2012 р. ВВП виріс на 2,3 %, як наприклад у роки з 1990 до 2006 де ВВП зріс на 9,9 трлн дол. [2].

Аналізуючи фінансіалізацію економік Польщі, Словаччини та Китайської Народної Республіки саме вона на початку розвитку забезпечила достатній обсяг вільних коштів та мобільності їх, що призвело до геометричного зростання ВВП, але згодом як помітно такий вплив знижується. В Польщі в 2005 р. частка фінансового сектору у формуванні ВВП становила 44 %, а в 2010 46 % при цьому номінальний розмір ВВП виріс на 9 %, а вже на 2015 р. частка фінансового сектору складає 52 % а приріст ВВП у порівнянні з 2010 р. становить лише 1,2 % [3].

Китайська Народна Республіка мабуть одна з країн, котра змогла протягом десятиріччя змогла не тільки локалізувати негативні наслідки від фінансіалізації економіки, з 2005 р. по 2010 частка фінансового сегменту зросла на 1,7 % а номінальний розмір ВВП зріс на 60 %, в 2015 частка фінансового сектору у порівнянні з 2012 р. зросла лише на 1,5 %, а ВВП у 1,2 рази. Одним з прикладів політики Китаю може слугувати фінансова політика на ринку нерухомості 2010-2011 рр., з метою обмеження спекулятивних цін на нерухомість уряд та Центральним банком Китаю

були впроваджені заходи, щодо підвищення вимог при кредитуванні до мінімальної обов'язкової участі власними коштами забудовників і покупців нерухомості та введенням анти спекулятивного податку на перепродаж та інше [4].

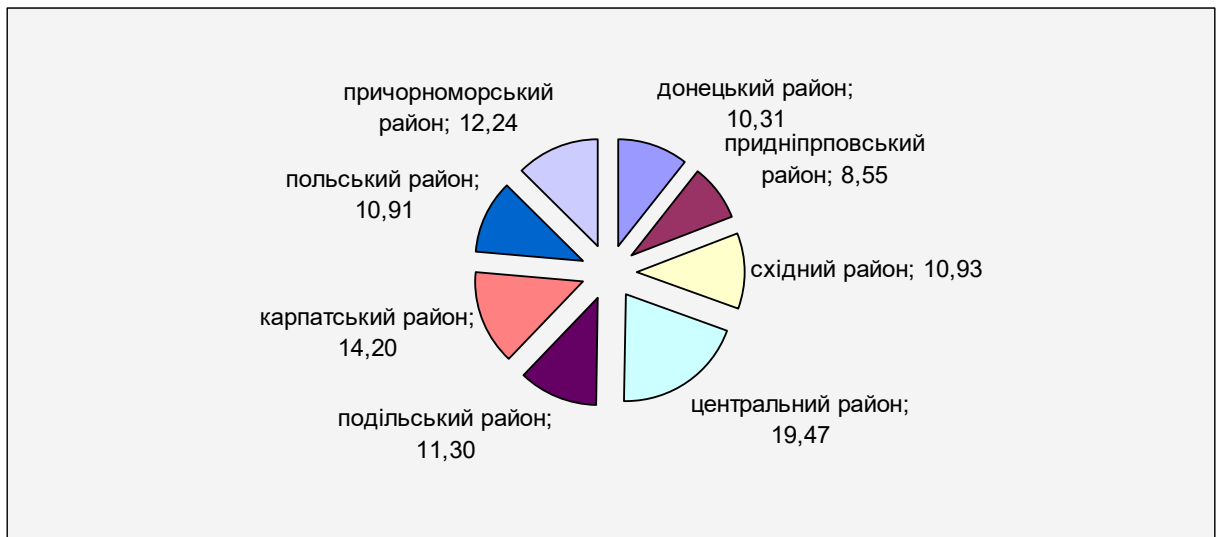
Аналізуючи частку фінансового сектору України то вона коливається в межах 18 % при цьому не спостерігається геометрична прогресія у зростанні ВВП. В період 2002-2005 рр. рівень впливу фінансового сектору зріс на 5 %, а ВВП зріс на 51 %, чого не скажеш про останні роки, з 2012-2015 рр. частка фінансового сектору у формуванні ВВП зменшилася з 15 % до 10 %, що відобразилося на сповільненні темпів зросту ВВП. Низький рівень розвитку фінансiалiзацiї економiки говорить не тiльки про не використання всiх можливих фiнансових iнновацiй серед яких можна визначити такi як зростання майнового розшарування, створення широких можливостей для надприбуткiв у сферi перерозподiлу власностi i саме в цей час тi фiнансовi iнструменти, що зароджуютьсiя виконують переважно допомiжну роль [5].

Друга причина може критися у дисбалансовому розвитку та впливу фiнансiалiзацiї на соцiально-економiчне становище рeгiонiв, на рисi вказано, що питома вага фiнансового сектору у формуванні ВРП переважає Центральному та Карпатському економiчних рeгiонах, з великим вiдривом останнiй щавель займає Приднiпровський економiчний район. Дана ситуацiя свiдчить про асиметричнiсть розвиненостi рeгiонiв, що у свою чергу заважає вирiшувати стратегiчнi економiчнi завдання краiни, вивести краiну на один щавель з провiдними економiками краiн та успiшно iнтегруватися до свiтової спiльноти й забезпечити єдинi європейськi стандарти життєвого рiвня населення.

Фiнансiалiзацiя є також важливим фактором зростання нерiвностi доходiв так в США було доведено, що тi хто працюють у сферi фiнансових послуг у середньому заробляють на 70 % бiльше[6].

Для бiльш детальної оцiнки впливу фiнансiалiзацiї на розвиток рeгiонiв проаналiзуємо не тiльки питому вагу фiнансового сектору у ВРП, але й прибуток фiнансового сектору, зайнятiсть населення та доходи домогосподарств у фiнансовiй сферi.

За даними Федерального резервного банку Сент-Луїсу iндекс зайнятостi впав на 12 %, по оцiнкам докладу 46 % зниження зайнятостi населення є результатом фiнансiалiзацiї iншi 54 % пов'язують з глобалiзацiєю, з технологiчними змiнами та iнституцiйними факторами [7].

Питома вага фінансового сектору у формуванні ВРП України, %

Саме цей феномен є основною причиною росту нерівності доходів, котре і є основною причиною слабкого економічного росту, адже саме доходи середнього класу мають вирішальне значення для економічного розвитку через свою купівельну спроможність.

Аналізуючи дані з таблиці можна помітити, що фінансіалізація регіональної економіки сприятливо впливає на соціально-економічний розвиток регіонів, відтак прибутковість з фінансового сектору з кожним роком зростає в більшості економічних районів України, що ж до чисельності зайнятого населення, можна зробити протилежний висновок, основною тенденцією такої ситуації є розвиток фінансових інновацій.

Тобто з розвитком фінансового сектору зменшується кількість зайнятого населення та зростає безробітність, так загальна кількість зайнятого населення у фінансовій сфері з 2012 по 2015 роки скоротилася на 7%, найбільше це торкнулося Придніпровського та Поліського регіонів.

Що ж стосується доходів домогосподарств, то з таблиці 1 видно дисбаланс у дохідності економічних районів, та дана статистика підтверджує досліді Лукаса Р. [8], що саме розвиток фінансіалізації є найголовнішим чинником у зростанні долі доходів надбагатих. Тобто основною проблемою фінансіалізації вбачають у загостренні корпоративного управління, суттю якої є те, що менеджери володіючи активами намагаються отримати надприбуток, крім того через затрати корпорацій на фінансових ринках, вони скорочують свої власні кошти, що призводить до збільшення ризикованості та невизначеності, що у свою чергу призводить до зменшення інвестування у реальний сектор економіки [9].

**Соціально-економічні показники впливу фінансіалізації
на економіку регіонів**

	2012	2013	2014	2015
Прибутковість фінансового сектору, тис.грн				
Донецький район	1586,6	2695,9	2771,1	2896
Придніпровський район	3016,6	5461	4375,3	3554
Східний район	1046,1	1402,3	1197,3	851,8
Центральний район	36127,1	24193	44893,1	35293,6
Подільський район	114,3	145,5	122,8	183,6
Карпатський район	381,1	676,4	1244,5	1154,9
Поліський район	157,4	159,6	231,9	188,2
Причорноморський район	929,9	844,5	930,7	1274,3
Чисельність зайнятого населення у фінансовій сфері, тис.чол.				
Донецький район	176	283	280	271
Придніпровський район	204	319	288	263
Східний район	176	273	272	265
Центральний район	421	554	583	569
Подільський район	73	124	122	116
Карпатський район	132	254	257	241
Поліський район	118	182	175	136
Причорноморський район	212	366	363	338
Донецький район	176	283	280	271
Дохідність домогосподарств у фінансовій сфері, грн на особу				
Донецький район	2369	2860	3423	3628
Придніпровський район	2300	2579	2695	2973
Східний район	2346	2595	2700	3020
Центральний район	2625	3044	3515	3689
Подільський район	1937	2311	2579	2710
Карпатський район	2146	2402	2345	2677
Поліський район	1991	2342	2598	2711
Причорноморський район	2177	2538	2764	2897

З вище сказаного можна зробити висновок, що український фінансовий сегмент знаходиться на стадії формуванні, а з останніми подіями, дестабілізуючими ситуаціями, фінансова система не витримала натиску і як мильна бульбашка лопнула. Тобто в сучасних умовах для вирішення проблем головним завданнями є:

- координація заходів, щодо інституціональних реформ фінансового ринку на регіональному рівні;
- регулювання законодавчої бази для більшої прозорості роботи фінансового сектору.

І саме поєднання цих заходів сприятиме перетворенню фінансового ринку на головний інструмент інвестування та регульованого розвитку економіки.

Висновки та пропозиції: З поданих даних можна стверджувати, що вплив фінансіалізації викликає ряд суперечностей, з одного боку збільшення впливу фінансового сектору стало рушієм позитивної динаміки у розвитку економіки, а з іншого покладені функції на даний сектор, заощадження, емісія, інвестування, кредитування не виконується у повному обсязі. А збільшення кількості та типів фінансових інструментів призвело до колапсу, відрив номінальних цін на активи від реальних. Надмірна фінансіалізація економіки посилює диференціації в суспільстві зі збільшенням доходів одних верств населення за рахунок інших, дисбалансового економічного розвитку регіонів [10].

Отже, головним завданням як на державному так, особливо, на регіональному рівні є визначення шляхів і створення дієвих механізмів з метою подолання дисбалансу і усуненні негативного прояву фінансіалізації економіки.

Бібліографічний список: 1. Orhangazi, O. “Financialisation and capital accumulation in the non-financial corporate sector: A theoretical and empirical investigation on the US economy: 1973 – 2003“. Cambridge Journal of Economic, no. 32 (2008): 863-886. 2. Офіційний сайт департаменту фінансів США 3. Центральне статистичне бюро Макроекономічних досліджень і фінансів Польщі [Електроний ресурс] - <http://www.stat.gov.pl>. 4. Офіційний сайт КНР [Електроний ресурс] <http://www.china.com.cn>. 5. Трейтяк О.В. Глобалізаційні прояви фінансіалізації [Електронний ресурс] - http://mev.khnu.km.ua/load/studentska_naukovo_praktichna_konferencija/2_tendenciji_rozvitku_globalnikh_ta_lokalnikh_procesiv_v_nacionalnij_ekonomici/globalizacijni_projavi_finansializaciji_ta_jikh_vpliv_na_regionalnij_rozvitok_v_ukrajini/64-1-0-418 . 6. Лютий І.О., Мороз П.А. Суперечність процесів фінансіалізації на економічне зростання в Україні / Економіка України, № 4 (629), 2014. 7. Лук’янов В.С. Фінансіалізація як прояв глобалізаційних трансформацій / Актуальні проблеми економіки. – № 4 (142), 2013. 8. Lucas R.E. “On the Mechanics of Economic Development“. Journal of Monetary Economics, vol. 22 (1988): 3-429. 9. Krippner, G. “The

Financialization of the American Economy“Socio-Economic Review, vol. 3, no. 2 (2005): 173-208. 10.Freeman, R. “It’s financialization!“International Labor Review, vol. 149, no. 2 (2010): 163-183. 11. Козьменко І.С. Фінансіалізація економіки та її вплив на індикатори соціально-економічного розвитку окремих країн/ Актуальні проблеми економіки, № 11(161),2014. 12. Bartlett V. Financialization as a Cause of Economic Malaise/ The New York Times, 2013 Режим доступу: <http://economix.blogs.nytimes.com/2013/06/11/financialization-as-a-cause-of-economic-malaise/>

Трейтяк О.В. Глобализационных признаки финансиализации и их влияния на региональное развитие в Украине. В статье было проанализировано влияние развития финансиализации на экономический рост таких стран США, Польши и Китайской Народной Республики. На примере Украины более подробно рассмотрено влияние финансиализации на становление социально-экономического роста регионов и доказано противоречивое влияние на различные сегменты деятельности экономики.

Проанализировано влияние финансиализации на колебания доходности населения в различных сферах, а также влияние на прибыльность предприятий и финансовых учреждений.

Ключевые слова: финансиализации, антогистични отношения, дисбаланс, регион, финансовые инструменты, финансовые инновации.

Treitiak O.V. Globalization signs of financialization and its impact on regional development in Ukraine. A large number of scholars have devoted their work to studying the impact of financialisation macro and pointed it possible strategic decision on the part of national positions, without affecting the regional dimension of the problems. However, the region as part of the national economic space could materially affect the sustainable development of the country and it is properly formulated paradigm to regional development through financialisation may achieve positive spatial modernization of the productive forces.

Therefore, the main task at the state well, especially at the regional level is to determine ways and create effective mechanisms to address the imbalance and eliminate the negative effects of financialisation of the economy

Keywords: financialisation, antohistychni relations, imbalance, region, financial instruments, financial innovation.

Стаття надійшла до редакції 04.03.2016 р.